

СВІТОВИЙ ДОСВІД ДЕРЖАВНОГО РЕГУЛЮВАННЯ ЦІН

У ряді зарубіжних країн створена правова основа державного регулювання цін, яка включає пряме і непряме регулювання цін.

До форм прямого регулювання і контролю цін, які застосовуються за кордоном, відносять:

- встановлення державою цін на ряд товарів і послуг (електроенергетики, зв'язку, транспорту, медикаментів, деяких видів продовольства, сировини та інш.);
- ухвалення законів про ціни, недобросовісну торгівлю, мінімальні ціни та інш. Наприклад, ряд штатів США мають закони про недобросовісну торгівлю, які забороняють роздрібним підприємствам продавати продукцію за цінами нижче за витрати плюс встановлений відсоток;
- заборона цінової дискримінації. Наприклад, в США Закон Робинсона-Патмана забороняє виробникам та оптовим продавцям — учасникам каналів збуту товарів аналогічної якості використовувати різні ціни, оскільки це може зашкодити конкуренції. Ціни повинні об'єктивно визначатися умовами реалізації і бути однаково доступними для всіх конкуруючих учасників збуту;
- обмеження можливостей угод про ціни в межах антимонопольного законодавства по горизонталі та вертикалі;
- угоди державних органів про рівень цін з виробниками;
- антидемпінгове законодавство, направлене на захист національної економіки від впливу зовнішніх ринків.

Усіма країнами активно використовується контроль над цінами, який реалізується через моніторинг динаміки цін та дотримання цінового законодавства. При порушенні законодавства чи нормативних актів, що регулюють питання ціноутворення і конкуренції, в багатьох країнах встановлені жорсткі економічні санкції.

На державному рівні часто розробляються стандарти допустимої поведінки в ціновій рекламі, що включають різні правила. Методи прямого регулювання цін державою розрізняються по країнах. Розглянемо прогресивний досвід цінового регулювання в деяких країнах світу, кожна з яких представляє одну з частин світу: Америку, Європу Азію.

США. Використовувати практику прямого регулювання цін на внутрішньому ринку, уряд США почав ще в 70-х роках минулого століття. Пряме регулювання цін було введено як міра протидії надмірній інфляції. У короткостроковому періоді пряме регулювання цін надало сприяння стабілізації економіки країни: знизилися темпи зростання оптових і роздрібних цін, збільшилася зайнятість, почав швидко зростати ВВП. Проте, дуже швидко позначилися негативні наслідки централізованого регулювання. Заморожування цін і зарплати обмежувало міжгалузевий перелив капіталів, гальмувало інвестиційну політику, знижувало рівень ділової активності, стримувало

зростання доходів.

Спроби прямого регулювання цін здійснювалося і в наступні роки. Вони стосувалися, перш за все, внутрішніх цін на енергоносії, які, через збільшення імпортних цін на нафту, нафтопродукти і природний газ, зростали високими темпами, стимулюючи розкручування інфляції. При цьому, контроль над цінами стримував виробництво, стимулював споживання, гальмував технологічні досягнення і збільшував залежність від енергетичного імпорту.

В даний час американська адміністрація, обмежує використання прямого регулювання цін і активно використовує методи непрямого регулювання. Основні напрями непрямого регулювання цін в США наступні: кредитно-грошова політика, спрямована на регулювання облікової ставки федеральних резервних банків; федеральні закупівлі товарів і послуг; податкова політика.

Ці напрями державної політики впливають на співвідношення попиту і пропозиції на внутрішньому ринку США і визначають базові пропорції обміну та рівня цін. Пряме державне регулювання цін використовується лише у високо монополізованих галузях, які підпадають під юрисдикцію антимонопольного законодавства. Всього в США держава регулює від 5 до 10% цін.

Фінляндія. Важливі функції в політиці ціноутворення в скандинавських країнах належать державі. В Фінляндії міністерство торгівлі здійснює планування і контроль за цінами на продукти харчування, зерно, енергоносії, продукцію вино-горілчаної промисловості.

Уряд стимулює кредитування підприємств, орієнтованих на реалізацію товарів і послуг по відносно низьким цінам, доступних для середнього та нижчих середнього рівня доходів верств населення. При цьому підприємства отримують від держави кредит на тривалий термін і під пільговий процент.

У соціально орієнтованій економіці Фінляндії за допомогою цін і податків забезпечується проведення низки заходів, спрямованих на підвищення життєвого рівня населення. Держава через систему низьких цін заохочує торгівлю вітамінізованими продуктами, які не оподатковуються при їх ввезенні в країну, а у ряді північних районів діють пільги по їх реалізації. У Фінляндії раціонально поєднується вільне ринкове ціноутворення з державним регулюванням цін. Ринкове ціноутворення ефективно забезпечує поточні потреби суспільства. Для вирішення перспективних завдань розвитку економіки, стимулювання технічного прогресу і прогресивної структури виробництва потрібні економічно обґрунтовані прогнозні ціни. Тому національні програми по найважливіших галузях господарства базуються на планово-розрахункових цінах.

Японія. У країні заборонено встановлювати несправедливі монополюно високі та монополюно низькі ціни. Держава проводить заходи для одночасного підвищення цін в тих галузях, де обсяг виробництва перевищує 6 млрд. йен. Якщо в галузі більше двох фірм на протязі трьох місяців підняли ціну приблизно на одну й ту саму величину, то Комісія по справедливим угодам має право вимагати від них звіту про причини такого підвищення, а при необхідності може почати розслідування.